

Helyesen neveli Ön kutyáját?

Rangsor- kötődés - motiváció - asszociáció - megszokás - elkerülés

A kutyák nevelése és kiképzése során ez a 6 elem alapvető fontossággal bír. A motiváció vezet ahhoz, hogy egy meghatározott cél érdekében cselekedjünk, testi és lelki képességeinket felhasználva.

Az ember, mint vezető-személy a bázis. A személyes kötődés az ember és a kutya együttélésének és közös munkájának alapvető feltétele. Az asszociáció során kapcsolódnak össze bizonyos események az utánuk következő eredményekkel; a megszokás biztonságot ad és második természetünké válhat; az elkerülés ijesztő és fájdalmas élmények hatására jön létre. A következőkben az egyes elemeket vizsgáljuk kissé közelebbről.

A rangsor

A kutyának gazdáját minden esetben, mint főlérendeltet kell elismernie. Ez persze nem jelent rabszolgaszerű alávetettséget, még akkor sem, ha sok (munka-) kutya fajta nagyon szívesen alárendeli magát vezetőjének. Más kutya fajták (pl.: tascsó, agár, chow-chow) megátalkodottan önfejük tudnak lenni, de a megőrzött nagyobb fokú szabadság és önállóság ellenére alapvetően el kell, hogy ismerjenek bennünket, mint főlérendelt lényt.

A farkasnál ugyan az alárendelt személynek is vannak bizonyos előjogai, mint pld. egy darab hús birtoklása, amelyet ő sajátított ki. Ezt a jogot pedig még a vezető állatok is elismerik. A kutyáinknál is hasonlóan van ez, még az alárendeltek is sikeresen védhetik meg táplálékukat társaikkal szemben. Még az emberrel szemben is előfordulhat ez a jelenség, nem kevés kutya morog, sőt odakap, ha az ember a táplálékát vagy csontját el akarja venni tőle, főleg abban az esetben, ha ezt olyan családtag teszik, akinek a rangsorban följebb elfoglalt helyét a kutya nem ismeri el (pl. gyerek). Abban az esetben, ha a fenti jelenség a vezető személlyel kapcsolatban is felmerül, vagy talán annak ülő- fekvőhelyét tekinti a kutya sajátjának és védelmezi vele szemben, úgy komoly viselkedészavarral állunk szemben. A legtöbb esetben ezen zavarok létrejöttében maga az ember a hibás, aki saját akaratát eltökéltség és konzekvencia (következetesség) hiányában nem képes véghezvinni. Sok esetben éppen a törpe fajták dominánsak túlzottan, ami részben a megszokássá vált „felemelt” pozícióval az emberi ölben függhet össze, amire aztán jogot formálnak, mintegy a hatalomátvitel első állomásaként.

Az ember és a kutya olyan teremtmények, melyeknek társadalomban kell élniük. Egymás között hierarchiát (alá-, fölérendeltségi sorrendet) alakítanak ki, ez szabályozza aztán az együttélést. Az ember-kutya kapcsolatban az embernek kell a vezető szerepet játszania és a kutyának ezt el kell fogadnia. Ez az ember részéről konzekvenciát (következetességet) és akarata végrehajtásában való eltökéltséget követel. Ha az ember elsőrendűségét mutató rangsor egyértelműen fel van állítva, máris adottak a feltételek egy eredményekben gazdag és jövedelmező együttműködéshez. A farkasként eltöltött évezredek és különösen az ember oldalán leélt hosszú időszak genetikailag meghatározottá tette a kutyát arra, hogy a közösségben betöltött második helyet el tudja fogadni, és ezzel elégedetten éljen együtt.

Kötődés

Az emberhez való kötődés nagyon fontos feltétel. A gondoskodás, táplálás, közös játék, sport, séták mind-mind fejlesztőleg hatnak a szociális kapcsolatra. De nagy különbségek állnak fenn abban a tekintetben, hogy mennyire kell elnézően-szeretetteljesen ill. keményen és akaratosan viselkedni kutyánkkal szemben. A dominanciára hajlamos kutyák és fajták minden egyes felfedezett gyengeséget a maguk javára fognak felhasználni. Ezen fajták és egyedek még a farkas viselkedésmódját mutatják; ahol is a vezérfarkas a többiek által szeretetteljes és hódolattal teli üdvözlésben részesül, amire ő csupán morgósan, felemelt fejjel és farokkal, méltóságteljes-fensőbbbséges pillantással reagál. Ha nem így enne, a többiek által felfedezett első gyengeség után nem sokkal már csak emlékeiben lenne vezérfarka. A kutyánál mindenestre nem ennyire labilisak a szociális kapcsolatok, és hajlik arra, hogy egy egyszer már elfogadott alárendeltségi kapcsolatot- különösen, ha az az emberrel szemben jött létre-, általában ne kérdőjelezzon meg többé. De amint mondtuk, az egyedi és fajok közti eltérések jelentősek lehetnek.

Motiváció (ösztönzés)

Hogyan tudjuk kutyánkat helyesen motiválni?

Az emberről pontosan tudjuk, hogy magasan motivált állapotban micsoda rendkívüli teljesítményekre képes, legyen az sport, munka, háború vagy szerelem. A kutyánál ugyanígy áll a dolog, különösen, ha munkakutya-fajtáról van szó. Helyes motiváció nélkül egy kutyát sem helyesen nevelni nem lehet, és magas eredményeket elérni vele éppígy lehetetlen. Ezért igazán fontos tisztában lennünk vele, hogy mik a motiváció főbb lehetőségei, és miként tudjuk ezeket helyesen felhasználni.

Itt vannak mindjárt az alapvető testi szükségletek; élelem, víz, és nemi ösztön. Egy éhes kutya minden lehetőséget meg fog ragadni, csak hogy táplálékhoz jusson. Ezért a kutya számára az éhség rendkívül erős motiváció (késztetés), és nagyon sok minden függhet attól, milyen eredményesen tudunk nevelésünkben ill. kiképzésünk során a jutalomfalatokkal dolgozni, bár természetesen egyéb tényezők is közrejátszanak.

A nemi ösztön egy normális kan számára mindenekfölötti ösztönzést jelent. Egy tüzelő szuka szaglása után vagy közben nemigen várhatunk jelentősebb engedelmességet és teljesítményt kutyánktól

A szociális kötődés éppilyen megdöbbentő erősségű motivációs forrás. M. Smet írja le a példát: Ha Ön és kutyája egy a kutya számára nem bizalmas személlyel sétálni mennek, és az idegen eltávolodik Önöktől, a kutya bizonyára tudomást sem fog venni erről. Adjuk azonban ennek a személynek kezébe kutyánkat és távolodjunk el olyannyira, hogy a kutya ne lásson bennünket, az szabadon engedése után meglepő sebességgel és intenzitással fog megkeresni és megtalálni bennünket. Ebben az esetben a kutya kötődése által volt magasan motivált abban, hogy cselekedjen a cél érdekében, hogy velünk újra együtt lehessen. Ha a másik személy is bizalmas a kutya számára, és mindketten különböző irányba megyünk, a kutya azt a személyt fogja követni, akihez a kötődése erősebb.

Más kutyák jelenléte - különösen fiatal állatoknál- jelentős hátráltató erő lehet. A kutyának először meg kell tanulnia, hogy más kutyák jelenlétében is végre kell hajtania és az általunk kiadott parancsokat és kéréseket. De segítséget is jelenthez egy ismerős vagy barát eb, pl. az agility-alagút tanítása során, ahol az ismerős kutya példája és sikere is buzdíthatja ebünket az akadály leküzdésére.

A személyes kötődés ereje nagyon fontos motivációs forrás. Ha a motivációt kezdetben jutalomfalatokkal és dicsérettel hoztuk létre, lassan elhagyhatjuk a sűrű jutalomfalatkákat, és helyettük bőséges dicséreteket iktatunk be. A jó kutya esetében nagyon hamar kifejlődik a „will to please” jelensége, azaz a „tetszeni akarás”, a kutya azon motivációs forrása, melynek értelmében keresi a lehetőséget arra, hogy a hőn óhajtott dicséret elérése érdekében bármi, nekünk tetsző dolgot produkáljon. Mivel vadászó életformája során a kutyában rögződött, hogy csak a vadászat végén nyeri el megerősítését, azaz a táplálékot, ésszerűnek látszik arra törekedni, hogy idővel a kutya csak egy teljes elvégzett feladatsor végén jusson jutalomfalathoz. A dicsérettel azonban sosem szabad fukarkodni.

Mindezek mellett nagyon fontos tényező a belülről származó motiváció. A kutyát a bensejében lakozó ösztönök indítják arra, hogy fusson, ugorjon, zsákmányt üldözzön, vagy eldobott tárgyat hozzon, és csak olyan kutyával érhetünk el eredményt, melynél a nevelés és kiképzés során ezekből az ősi ösztönökből kiindulva építettük fel a tanulási folyamatot.

Asszociáció (képzettársítás)

Események, és azok kedvező ill. kedvezőtlen következményének összekapcsolása.

A kutya agya képes egyes események és történések egymáshozrendelésére. Mindannyiunk által ismert bizonyíték erre a sétához használt póráz láttán örömujjongásban kitörő kutya esete. A kutya összeköti a kézbevett póráz képzetét a sétálás képzetével, éppígy az etetőtál látványát és a táplálkozás kellemes érzetét. És ezek csupán a legnyilvánvalóbb megjelenési formák, melyeket nap mint nap tapasztal minden kutyaulajdonos. A kutyák ugyan nem az emberihez hasonló nyelven, de igen árnyaltan képesek hangulatokat, érzéseket és gondolatokat kifejezésre juttatni, és az emberrel való szoros együttélés során az ember által használt szavakat, kifejezéseket is megértik; azaz kapcsolatot létesítenek azok és a velük összefüggő események között; így kellő számú és főleg intenzitású átélés után a puszta szavak képesek kiváltani a kutyában a társult dolog vagy cselekvés képzetét. A kutya tanítása-nevelése tehát elsősorban az asszociációra és a pozitív megerősítésre kell hogy alapozzon. A kutatások mai állása szerint a kutya gondolkodása a „ha..., akkor....” És az „azért..., mert...” típusú kapcsolatot csak nehezen képes értelmezni, de a belátásos tanulást vizsgáló kutatások még nem elzártak. Egyik legújabb eredmény a HI (Höridentifikation) azaz hallás utáni azonosítás ténye. A kutya ugyanis képes néhány (3-6) elhelyezett tárgy közül pusztán a megnevezés alapján a kértet felvenni és gazdájához vinni.

A megszokás

A megszokás egy szintén fontos nevelési segédeszköz, mely segít még a kellemetlen szituációk elviselésében is. Erre jó példa a pórázon vezetés illetve a szájkosár. A póráz megfosztja a kutyát a szabadságától épp ezért az eleinte tiltakozik is ellen. Ugyanakkor az együttes motiváció (dicséret, jutalomfalat, játék) eredményeképp lassan sikerül elérni, hogy a kutya a pórázt vagy szájkosarat elfogadja, és végső soron az örömdetes eseménnyel (séta) kapcsolja össze. Ekkorra a kutya megszokta a pórázt vagy a szájkosarat, és még akkor is elfogadja a korlátozást, ha a motiváció később akár el is marad.

A fiatal kutyának megvan az a képessége, hogy a környezethez a maga sokszínűségében alkalmazkodjon. Ez a képesség azonban a kor előrehaladtával egyre jobban eltűnik. Ezért

nagyon fontos, hogy a fiatal kutya minél hamarabb megismerkedhessen az őt életében körülvevő környezeti hatásokkal.(közlekedés, emberek és más állatok)

A megszokás lövés- vagy zajfélős kutyák esetében is segíthet. Otthon, nyugodt körülmények között magnóról játsszuk le a félelmet kiváltó hanghatást először nagyon halkán, majd mindig, miután az állat az adott hangerőn már teljesen nyugodt, egyre hangosabban. Közben egyéb pozitív motivációkat kell alkalmaznunk, (táplálék, játék, dicséret) és nagyon sok türelemre és beleérzőképességre van szükségünk, ahhoz, hogy eredményt érjünk el, ami sajnos nem minden esetben sikerül.

Elkerülés

A fiatal kutya a tapasztalás során megtanulja, hogy a veszélyes vagy kellemetlenséget okozó helyzeteket elkerülje. A nevelésben és a kiképzésben a kellemetlenség okozása arra szolgál, hogy a kutya a nemkívánatos magatartásformákkal felhagyjon. Amennyiben azonban egy fontos ösztönről van szó, úgy nehéz, sokszor majd lehetetlen ezt úgy kivitelezni, hogy a kutya valóban elhagyja a nemkívánatos viselkedést, de ne váljék se kézfélővé, se depresszívvé, se neurotikussá. A legfontosabb az, hogy a kutyában ilyenkor az alárendeltség érzését felkeltsük vagy felfrissítsük. Amennyiben a kutya a nemkívánt cselekedetet abbahagyja, azonnali dicséretre kell átváltanunk.

A legfontosabb

A farkasfalkában nincsenek parancsok és cselekvési kötelezettségek, csak motiváltság és félelem vagy óvatosság van (gátlás). Rangsor uralkodik, melynek megsértése biztos összeütközéshez vezet, de a vezérfarkas senkinek nem írhat elő semmit. A falka saját készítéséből követi őt; a szociális motivációból, hogy a falka együtt- és fennmaradjon, és az éhség készítéséből, hiszen csak a közös vadászat vezethet eredményre. Az ember ezzel ellentétben pontosan szabályozott cselekvéseket követel meg az ő szó- hang- ill. testbeszéd-jelzéseire, melyet a kutyának először meg kell tanulnia.

Némely cselekvések, különösen azok, melyeknek elhagyását kívánjuk, elérhetőek (bár nem ez az egyetlen lehetőség) kényszer által is, (a vezérfarkas is letilt bizonyos cselekvéseket imponálásával és némi agresszióval), de minden típusú aktivitás eléréséhez elsősorban és kifejezetten a motiváló behatásokkal kell dolgoznunk, ha hathatós és tartós eredményt akarunk elérni, mely kutyánkkal való kapcsolatunkat nem rombolja, hanem még harmonikusabbá és teljesebbé teszi. Mint a fentiekből kitűnik, az erőszak és a kényszer etológiaiilag bizonyított módon a kutya számára szinte ismeretlen és értelmetlen fogalmak, így hát próbáljuk meg ezt mindig és mindenkor szem előtt tartani. Legyen a kutya nevelése

A nevelés és a kiképzés alapjairól

Írta: Administrator

2009. július 03. péntek, 10:06 -

és képzése bármily fáradságos és időnként nehezen kivitelezhető is, mindig motivációk és pozitív megerősítések sorozata, és ne folyamodjunk az egyszerűnek tűnő, de valójában hatástalan durvasághoz és erőszakhoz.

UH nyomán fordította és írta: K.M.

1998

[Vissza](#)